

Taarserpaa Saqqummiussissut 24. september 2009 ulluligaq**Oqaatsinut politikki pillugu Inatsisartut inatsisaat**

(Naalakkersuisut)

Saqqummiussissut

(Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Naalakkersuisut sinnerlugit matumuuna oqaatsinut politikki pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut saqqummiutissavara.

Kalaallit oqaasii inuiaat kalaallit kulturikkut kinaassusiannut qitiusumik ilaapput. Taamaallitut oqaatsit kulturimik atatitsisutut atuuffeqarput, ataavartitassaallutik, nukittorsagassaallutik ilutigisaanillu ineriartortitassaallutik. Taamattaaq oqaatsit tassaapput attaveqaqatiinnermi sakkut ineriartorsimanersaat. Siunnersuutip matuma suliarineranut atatillugu, Naalakkersuisut pingaartippaat kalaallit oqaasiisa marloqiusamik - tassalu kulturimik atatitsisutut aamma attaveqaqatiinnermi sakkutut - inissisimanerisa maluginiarluarneqarnissaat. Oqaatsitigut piginnaasanik amigaateqarnerup inuiaqatigiinni inooqataasinnaanermik mattussiinnangilaq, aammali atugarissaarnissamut iluaqutissat ilinniaqqinnerup periarfissittagai mattuttarpai.

Oqaatsinut politikki pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummi isumaliutit aallaavigaat, kalaallit oqaasiisa Kalaallit Nunaanni pisortatigoortumik oqaasiunerat, soorlu Namminersorneq pillugu inatsimmi § 20-mi takuneqarsinnaasoq, aamma oqaatsit inuiaat kulturikkut kinaassusiannut pingaarutilimmik inissisimanermik saniatigut tassaasut inuit akornanni attaveqaqatiinnermut atortut. Aammattaaq akuerineqarpoq Kalaallit Nunaata inui, pisortatigoortumik oqaatsinik atuinermik saniatigut, ilaqarmata oqaatsinik qassiinik atuisunik. Tamanna aallaavigalugu qangali politikikkut kissaataavoq, kalaallit oqaasiinik atuinerup siuarsarnissaa, ilutigisaanillu qulakkeerumaneqarluni innuttaasut kalaallit, danskit tuluillu oqaasiinik, kalaallit kulturiannik inuiaqatigiillu paasisassartaannik ilinniarnissamik pisariaqartitsisut, taamatut iliornikkut periarfissinneqassasut.

Kalaallit oqaasiisa pingaarnersaallutik oqaasiunerminniit pisortatigoortumik oqaasiulernerannut tunngaviusumik nikinnerat, avataaniit nunassittarnerup sulisussallu tikerarnerannut, kiisalu suliasaqarfiit ilaanni avataaneersut amerlanerusut tikittalerumaarnissaannut atatillugu isiginiagassaavoq.

2006-imi upernaakkut Siumup Inatsisartuni gruppiata, oqaatsitigut akuunerulersitsinissaq pillugu inatsisissatut siunnersuummik Naalakkersuisut saqqummiussinissamik pisussaaffilerneqarnissaannut aalajangiiffigisassatut siunnersuut saqqummiuppaa (UPA 2006/46), aallaavimmigut kalaallit, danskit tuluillu oqaasiinik aamma kalaallit kulturiannik, oqaluttuarisaa nerannik inuiaqatigiinnilu pissutsinik ilinniartitaanissamut Kalaallit Nunaanni pisariaqartitsisunut tamanut periarfissiisussamik. Inatsisartuni aalajangiiffigisassatut siunnersuut aamma oqaatsitigut akuunerulersitsinissaq pillugu suleqatigiinnik pilersitsisoqarnissaa isumaqatigineqarpoq. Siunnersuut Inatsisartut Kultureqarnermut Ilinniartitaanermullu ataatsimiititaliaannut suliasatut inassutigineqarpoq, tamatumalu kingorna ataatsimiititaliap isumaqatigiittup siunnersuut akuersissutigineqassasoq inassutigaa.

Oqaatsitigut akuunerulersitsinissaq pillugu suleqatigiit innersuussutitik Naalakkersuisunut marsimi 2007-imi saqqummiuppaat. Nalunaarut immikkoortunik pingaarnernik pingasunik imaqarpoq, anguniarneqarluni Kalaallit Nunaanni tamanut atuuttumik oqaatsinut politikkeqarnissaq, ilinniartitaanermi oqaatsitigut ingerlaavartumik ingerlatsinissaq aamma suliffeqarfinni oqaatsinut politikkeqarnissaq. Naalakkersuisut oqaatsit pillugit politikkimut siunnersuummik matuminnga suliaqarnerannut, innersuussutit taakku aamma Inatsisartut Siumup oqaatsitigut akuunerulersitsinissaq pillugu siunnersuutaanik suliarinninnerat ilanngunneqarput.

Maluginiaqquneqassaaq maannamut oqaatsinut ilikkarnissamut pikkorissarnissamut arlalinnik periarfissaqareermat. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq Oqaatsinik Pikkorissarfik. Oqaatsinik Pikkorissarfik kalaallit danskillu oqaasiisa oqaatsit aappaattut pikkorissarfiginissaat, kiisalu tuluit oqaasiisa allamiut oqaasiisut pikkorissarfiginissaat aallarteqqaanut ingerlaqqittunullu pikkorissarnissamut neqeroorutigisarpai Oqaatsinik Pikkorissarfiup nammineq aaqqissugaanik imaluunniit suliffeqarfiit, namminersortut pisortallu suliffiutaat suleqatigalugit. Taasuma saniatigut kommunit inersimasunik atuartsineq neqeroorutigisarpaat, kulturikkut ingerlatsineq sunngiffimmilu sammisassaqartitsineq pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 10, 21. maj 2002-meersoq naapertorlugu.

Nunani tamalaani inatsisitigut tunngavissat nunamilu maani inatsisit il. il. arlaqartut, kalaallit oqaasii, oqaatsillu atorneqarneri aammalu inuiaqatigiinni atatitsisutut allanngoriartornerat at-tupippaat. Taamaalillutik innuttaasut tamarnik pisinnaatitaapput pisortat sullissiviinit kalaallisut danskisulluunniit sullinneqarnissaminnut, taamatullu nalunaarneq pisortanik unioq-qutinneqartussaangitsumik pituttuivoq, Pisortat ingerlatsineranni suliassat suliarineqartarnerat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 21-p 30. oktober 1998-imeersoq - Pisortat ingerlatsineranni suliassat suliarineqartarnerat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 8, 13. juni 1994-imeersuk-kut allanngortinneqartoq - naapertorlugu.

Nunani tamalaani inatsisitigut tunngavissat arlaqartut, Kalaallit Nunaata akuersissutigisimasai, oqaatsit pillugit aammattaaq pisinnaatitaaffinnik aalajangersakkanillu imaqarput. Isumaqatigiissutinut nunanilu tamalaani inatsisitigut tunngavigisanut allanut ataatsimoorutaavoq, inuiaqatigiinni peqataalernissaq siunertaralugu, oqaatsinik inuiaqatigiinni atatitsisuusunik piginnaalernissamik akuersineq, aamma oqaasereqqaakkat imaluunniit inuttut kulturikkullu ineriartornissaq siunertaralugu oqaatsit, pineqartup inoqatigiit ilaaffigisaasa nalinginnaasumik oqaaserisaasa, piginnaalernissaannik akuersineq.

Nunat Avannarliit oqaatsit pillugit isumaqatigiissutaata 17. juni 1981-imeersup, Nunani Avannarlerni innuttaasut pisinnaatippai, oqaatsiminnik nunami allami atuisinnaatillugit. Nunat Avannarliit oqaatsit pillugit isumaqatigiissutaata allanngornissaa pillugu isumaqatigiissutip 18. juni 2003-meersup, oqaatsit pineqartut amerlivai kalaallit oqaasii, Savalim-miormiut oqaasii aamma Saamit oqaasii ilaalersillugit.

Siunnersuummi pingaartoq tassaavoq, siunnersuut tasaanngimmat oqaatsinut politikkimik inaarutaasumik aalajangiinerup ersiutaa, akerlianilli tasaanmmat siunnersuutip matuma sulias-saqarfiillu allat attuumassuteqartut iluanni ineriartortitseqqinnissamut tunaartarisassaq. Taa-maammatt siunnersuutip siunertaani kalaallit oqaasiisa oqaatsit inuiaqatigiinni atatitsisutut, ilitsoqqussaralugu oqaatsit oqaatsillu arlaattut nakussassarnissaat ineriartortinnissaallu tik-kuarneqarput, kissaatigineqarlunilu marlunnik oqaaseqarneq arlalinnillu oqaaseqarneq inuia-qatigiinni nukittorsaataalissasut.

Oqaatsit pillugit politikkimik inatsisissatut siunnersuut nutaalierneruvoq, tassami pisortat ingerlatsivii, pisortatut oqartussaasut kiisalu namminersorlutik ingerlatsisut aalajangersimatumik angissusillit maanna inatsisitigut piumaffigineqaleramik oqaatsinut politikkimik ilusiliinissaannik. Inatsisissatut siunnersuummi ersersinneqarput oqaatsinut politikkimut sinaakutissaasut, Naalakkersuisulli siunertarinngilluinnarpaat, suliffeqarfiit pisortallu sullissivii oqaatsinut politikkip imarisasaanut kiisalu annertussusissaanut naleqqiullugu pisussaaffilerneqarnissaat.

Siunnersuut piffissami 22. januarimit 20. februaarimut 2009-mi tusarniaassutigineqareerpoq. Tusarniaanermi akissutit aammalu inatsisilioriaatsinut oqaaseqaatit kingunerisimavaat nakkutilliinermut inatsisillu atuutilernissaanut aalajangersakkanik ilanngussineq. Tusarniaanermi akissutit sapinngisamik annertunerpaamik siunnersuummut ilanngunneqarput.

Naalakkersuisut, ammaanersiornermi oqallinnermit qanittumilu Kultureqarnermut, Ilinnartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Ataatsimiititaliap paasissutissiilluni ataatsimeeqatigineranik tunulequtaqartumik, nalilerpaat siunnersuummut suliarinninnissamut piffissamik pisariaqartitsisoqartoq. Naalakkersuisut pingaartilluinnarpaat, Inatsisissanut nutaanut siunnersuutinut piffissaq pisariaqartinneqartoq apeqquataasinnaasunut suliassanullu pingaaruteqartunut eqqartuinissamut atorineqartassasoq. Tamanna soorunami siunnersuummut uunga pingaaruteqarluinnartumut aamma atuuppoq. Taamaattumik Naalakkersuisut kajumissaarutigissavaat siunnersuutip aappassaaneerneqarnissaa pingajussaaneerneqarnissaalu 2010-mi upernaakkut ataatsimiinnissamut kinguartinneqassasoq. Tamatuma ilutigisaanik periarfissaqalissaaq innuttaasunut attuumassuteqartunullu siunnersuutip imarisaanut atulersinneqarnissanullu itinerusumik paasissutissiinissaq.

Taama oqaaseqarlunga siunnersuut Inatsisartunut oqallisissanngortippara.